

dim sicer, da vladajo v naših vrstah, še neverjetno malenkostni nazori, da se že zaradi najrahlejših sapice tresemo za kolegialiteto. Ali je ta res na tako šibkih nogah? Bogme, to bi bilo žalostno. In če je taka, se ne bom jokal za njo, četudi jo odnese veter: bo vsaj prostora za — novo. Ker se toliko govori o nji, je najbrže že preveč — na jeziku.

Neko društvo gre v svoji resoluciji še dalje, pravi: voditelj bodi le svetovalec in tovariš. Odkrita beseda tu ne bo odveč. Povsod, kjer gre skupina oseb za istim ciljem, mora biti nekdo, ki vodi celo skupino, ki svetuje, a v potrebi tudi ukazuje t. j. imeti mora avtoriteto. Kjer ni tega, ni discipline ampak — anarhija. Tudi šolski voditelj mora imeti avtoriteto, če hočemo garancijo za izvedbo svoje naloge v šoli, in kdor trdi drugače, pač ne premisli, ali je pa — demagog. Anarhija je mogoče res najvišja razvojna stopnja družbe (navadno je najnižja) a mogoča bo šele takrat, ko bodo na svetu sami — bogovi.

Ko pa tako poudarjam avtoriteto, ne smete mogoče misliti, da sem občudovatelj absolutizma. Ne, avtoriteta mora biti druga pa je, kako se izvaja. To je vsekako stvar okusa, fakta in vzgoje. Reči moram, da mi v petnajstletnem voditeljevanju tudi enkrat ni bilo treba nastopiti avtoritativno. Vedno sem našel v učiteljskemu pravu umevanje naših nalog.

Voditeljevi avtoriteti se tudi ne upira trezni tovariš Drag. H. v 21. številu „Tovariša“. Njegovo demokratsko naziranje pa občuti pri tem neko tesnobo in govori zato — o izvoljenem voditelju. Tudi jaz občutim isto. Lažje se uklonimo voljenemu predstojniku nego ukaznemu. Po osvoboditvi, omamljeni tolike svetlobe, smo zahtevali vsi voljene voditelje; danes imamo v roki od „Zaveze“ predelan (torej naš!) načrt zakona o narednih šolah, pa v njem ni nobene črke več o volitvi voditeljev. In — prav je tako!

Volitev je važna pravica. Vprašati se moramo, ali smo za izvrševanje te pravice že sposobni? Prosim, ne zgrajajte se! Če hočemo biti odkritosrčni, moramo priznati, da še nismo. Naša strokovno politična izobrazba je še v povojih. Doselej smo bili vedno le žoga raznih političnih strank. Te razumevajo važnost šole, važnost učiteljskega in kulturnega ozirja, zato skušajo pač v lastnem interesu dobiti vpliv na oboje, ne pomislijo pa, da pri tem zanašajo v šolo, v naše vrste politiko, kar ogroža naše vzgojno delo. Zato je in mora ostati naša zahteva sveta: s politiko iz šole ven! Naša zavest kot učitelji mora biti nerazumno bolj živa kakor je naše politično prepričanje. In šele ko bomo to vsi dosegli, bomo lahko govorili, da smo strokovno politično vzgojeni. V dobi pa, ko se nam tega ne posreči dokazati niti samo na zunaj (prim. naš boj za enotno strokovno organizacijo!) kako izgleda v posameznikovi notranjosti. Res imamo slabo šolo za seboj. V malenkostnih lokalnih političnih bojih smo zapravljali svoje moči in se — zastrupljali. Tega strupa politično strankarske nestrpnosti se izkušamo sedaj iznebiti, težko gre, a moralo bo biti, če hočemo postati kot učitelji res enota. In v tej kritični dobi našega preporoda naj odpremo nastavež vrata tujim političnim vplivom? Samo pomislimo, kako bi politične stranke hotele vplivati na volitve voditeljev, ne javno seveda, samo za kulisami. V kratkem bi imeli na večjih šolah najmanj po dva tabora, ki bi si stala nasproti, naša strokovna stanovska zavest bi bila ubita, naša enotnost — pokopana. Volitev voditeljev bi nam prinesla tako veliko nesrečo, zato je danes ne smemo zahtevati. Ostati pač mora napisana v našem programu za bodočnost, a izvedena naj bo šele takrat, ko bomo stanovsko res že preizkušena enota.

Da je voditelj gotovo prvi poklican oceniti delo učitelja, ker ga gotovo najbolj pozna, leži na dani. Opozarjam na § 83. našega načrta, predvsem na točko 2., 3., 5.! Menda ni nikogar med nami, ki bi tem točkam mogel oporekati. Opozarjam pa tudi na § 62. istega našega načrta, ki tako jasno izraža zahtevo po dveh ocenah in po ocenjevalnih komisijah. In ta predelani, dobro premišljeni načrt dobimo realiziran v naredbi in jo obsodimo.

Ne vem, kako je prišlo do naredbe. Za večino učiteljskega je prišla menda nepričakovano. Pa bodi že kakorkoli, istina je, da temelji na modernih načelih, da daje garancije čim najbolj objektivne ocene t. j. pravice. Vkljub temu jo učiteljsvo odklanja (vsaj § 1., brez tega pa gre v načelih v kose!). Reči moram, da mora biti za naše stanovske voditelje, če so sodelovali pri naredbi (harmonija med naredbo in načrtom kaže na to) prav neprijetno, ko imajo za seboj učiteljsvo, ki tako lahko sprejema nepremišljene resolucije. Če pa pri naredbi niso sodelovali, ter jo — izdala vlada iz lastne inicijative, potem moramo odkrito priznati njeno dobro pre-

mišljeno, najboljšo voljo garantirati nam pravico.

Pozdravljam naredbo, pozdravljam predvsem njene temelje. Obžalujem samo, da je načelo „ocenjuje naj le strokovnjak“ predrti pri okrajni ocenjevalni komisiji, pa nimam strahu, da se ne bi dalo tisto popraviti. Tisti, ki so nam dali tako naredbo, bodo gotovo radevolje storili v doslednosti še zadnji korak.

V podrobnosti naredbe se ne spušчам. Mogoče je kaj, kar nam ni všeč, pa to so samo malenkosti (zmanjšati bi se dalo n. pr. število „redov“: kdor je zmožen in vesten, je gotovo tudi uporaben — priziv zoper 2. red je nemogoč, to res na vse zadnje ni čisto prav, na drugi strani se mi pa zdi, da je za pritožbo proti redu 2. treba že nekoliko domišljavosti; vsaj iz vedenja pa bi morala biti dopustna pritožba tudi proti 2. redu.)

Predlagam resolucijo:

Pozdravljamo naredbo dež. vlade od 23. aprila 1920, ker uvaja javno kvalifikacijo po načelu, da odločaj o oceni komisija strokovnjakov. Po tem načelu bi bilo izpremeniti § 3. točko 1., ki se naj glasi: Člani okrajne ocenjevalne komisije so: okr. šol. nadzornik in dva zastopnika učiteljskega ljudskih in meščanskih šol v okrajnem šolskem svetu. Kjer ni dveh takih zastopnikov, naj izvoli tretjega člana komisije okr. učit. skupščina ali če to v prehodni dobi ni mogoče — učiteljsvo po šolah.

Kontragovornik priznava, da je obravnavani način ocene sicer res precej sigurna pot, vendar proti ocenjevanju učiteljskega od strani vodje, ker bi trpela kolegialiteta, omogočeno bi bilo osebno maščevanje, naredba tudi ne podaja javne kvalifikacije, ker dobi učitelj pač „rede“, ne dobi pa v roke popisa, utemeljitve redov; poslovanje komisije z dvema elaboratoma bo preveč počasno, ni pričakovati, da bi se hotela komisija predolgo pečati s posameznikom.

Razvila se je živahna debata, oglašali so se pro in kontra. Kot progovornik sem omenil: voditelj bo moral svojo slabo oceno utemeljiti, in če ne poroča resnice, si lahko sam zanjo zadrigne; poslovanje komisije bo zamudno le, če bosta elaborata različna, ravno takrat bo pa treba prav utemeljitega razsodka. Upravičenost zahteve, da poznamo utemeljitev svoje slabe ocene, priznam.

Čeprav nerad, ker sem imel namen govoriti samo o načelih ter se v malenkosti sploh nisem spuščal, sem dodal na poziv kontragovornika svoji resoluciji še dva izpreminjevalna predloga:

I. § 5. točka 4. naj se glasi: Posameznim učiteljem se v službeni oceni priložuje redi in popis.

II. Pošiljanje ocenjevalne pole šolskemu vodstvu po § 6. odpade, ker ima potem itak vsak učitelj oceno in popis v roki.

Prišlo je do glasovanja. Kontragovornikov predlog: § 1. naj se črta — dobi premalo glasov, progovornikova resolucija z izpreminjevalnima predlogoma je sprejeta s precejšnjo večino.

Priznam, da mi je bilo takoj žal, da sem prevzel dodatke k svoji resoluciji: z ozirom na § 7. prvi del, je I. predlog odveč — in glede II. predloga: voditelj mora tudi poznati utemeljitev svoje ocene, ker jo v službi potrebuje. Imeti mora v evidenci šibke strani podrejenega, da jih smotreno more krepiti.

Izd glasovanja je v toliko zanimiv, ker stoji naše društvo s priznanjem § 1. menda čisto sedaj — osamljeno. Vprašanje se mi zdi, je sicer precej akademsko, vendar je poučno. Če sem koga prepričal, da naredba le ni tako slaba, naj se pač v bodoče ogiblje prehitrih sklepov.

Pripomba ured.: S tem člankom zaključujemo v listu za sedaj to poglavje. Učiteljsvo naj premisli vse pro- in kontra ter se pripravi za razsodbo na delegacijskem zborovanju.

Umetnost in vzgoja.

Piše prof. Fr. Suher.

(Dalje.)

V. Pota k umetnosti za ljudstvo.

Brez dvoma ima našo bodočnost šola v roki. Tu so korenine našega narodovega drevesa. Tu se jim mora prilivati, da bodo drevo rodilo. Šola pa vsega ne more storiti, če javnost njenih teženj ne podpira.

Umetnost je last vseh slojev državne družbe. Rekli smo, da ni za vsako družbo vsaka umetnost. Gotovo pa je, da je za vsako družbo ena umetnost in to je domača, bodisi tedaj narodna ali vznikla iz naroda, ali pa tuja umetnost na starih naših domačih tleh. To umetnost bi moral vsakdo najprej spoznati in se zanj zanimati. Istotako bi moral vsak ceniti lepote

v domačem kraju in jih primerno upoštevati.

Prirediti bi se morala v dosego teh namenov poljudna predavanja in poljudna razgovaranja o domačih umetninah, kakor nam je dal zgled Lichtwarck v Hamburgu.

Če je pri takih prireditvah, ki bi se lahko vršile ob nedeljah in praznikih, še tako malo udeležencev, kaj dene to? Če v vsaki župniji vzgojimo enega gorečega čestilca umetnosti in domačih umetnin, — par ljudi ki imajo za nje zdrav razum — in še nekaj ljudi, ki vsaj ne nasprotujejo in ne hodijo slepi mimo njih, smo svoj namen dosegli. In to se bode zgodilo!

Kaj ima naše ljudstvo zmisla za lepoto! Ni lepšega nego gorenjska hiša s cvetočimi nagelčki, ki vise v dolgih girlandah nizdol po belem zidu. Cvetje v hiši, cvetje na vrtu, cvetje na klobuku mladenčevem in na nedrijah brhke kmetice je kras, s katerim se ponaša vse, kar hoče biti naše. Le treba je še ta okus podpirati, okus krasočutija razvijati na vse strani! Glejmo, da pridobimo vsakega popojnoma za to lepo stvar.

Iskra, ki se je vžgala, tli v ljudstvu dalje, če tudi morda tu pa tam ali pa češče pod pepelom vsakdanjih skrbi. Rodila bo de svoj plamen v doglednem času na pravem mestu.

Umetnine bomo torej motrili! Snov v opazovanju domačih umetnin se lahko izčrpa. Drug podavatelj bode odkril druge strani, druge lepote, druge zanimivosti. Ljudje sami bodo kazali, kar je lepega, česar jim je treba.

Od umetnosti bomo prešli na lepoto narave, od zgodovine k naravnim pojavom.

Lepoto domačih znamenitosti in pokrajin pa bomo šele tedaj vedeli prav ceniti, ko bomo videli tudi v tujini kaj sličnega.

Če bo torej le mogoče, bomo priredili umetniška potovanja z nekaterimi, ki se za to posebno zanimajo. Ko se vrnejo domov, bodo šele vedeli, kako smejo upoštevati svojo domovino. Kdor ve, kako tuji hvalijo Švico, Tirole, Sonograško, Italijo, pa gre gledat krasote teh krajev, bo vzradošen vzkljnil: »Lepo je to! Pa naše gore so tudi lepe!« Ko bode videl Dalmatince tirensko obal in napelsko Pasjo in Modro jamo, bode z zadoščanjem šele hvalil lepote enakih pojavov ob domači dalmatinski obali. Ko bo videl Slovence kako na Bavarskem na vaseh in drugod kitijo domove in v velikih mestih ulice s cvetjem, bo posvetil gojenju cvetic doma še večjo pozornost.

Ni pa samo opazovanje umetnin, česar nam je treba. V vseh časih je zajemala umetnost iz narave. Če hočemo umetnost razumeti in torej uživati, moramo pač prej poznati naravo.

Spoznavanje narave v našo svrhu pa ni naloga naravoslovnega pouka, ampak če hočemo umeti umetnost, moramo opazovati naravo z umetniškega stališča. To je pa stvar risanja, modeliranja in umetniškega pouka, ki mora biti v popolnem stiku z ročnostmi, ki so podlaga umetniškega stvarjanja. (A podpirati mora estetsko vzgojo ves pouk v vsaki šoli.) Če pa narišeš, naslikaš, modeliraš ali izrežeš le list v jesenskih barvah, metulja, ptiča, — videl boš, da sicer ni lahko umeti, v kakem razmerju stojita narava in upodabljaljoča umetnost. Če pa se odločiš, da bi rešil višje naloge in hočeš n. pr. upodabljati pokrajino, človeka, ali ako hočeš ustvariti le preprost okrasek, čutil boš šele, kake težko je premagati vsakomur, ki se hoče povzpeti na višek umetniškega delovanja. Spoznal boš, da se narava ne da posnemati slepo in da ni dosti sama ročnost, ki pride tu v poštev, ampak je treba dosti duha, ki stopi na torišče, da izvrši tista odmišljanja, ki so potrebna, da zadenemo bistvo, in da zopet napravi sintezo.

Vsega tega je treba, da prihaja iz rok in stopi pred oči le prav zmerno estetičnemu okusu ustrezajoč tvor. — Zato je treba, da se seznanimo saj s početki umetniškega delovanja, če hočemo vsak umotvor uživati.

Ker igra v umetnosti človeško telo toliko važnost, seznaniti se moramo vsaj približno s človeškim telesom, da vemo, v čem obstoji njegova lepota. Ni tako lahko to! Zlasti neoblečenega človeka ne bomo umeli, če nimamo niti pojma o anatomiji. Brez vsega tega znanja videli bomo pač le nagoto, ne pa lepote v njej. Zlasti nekaterih umetnikov, ki polagajo veliko važnost na anatomijo, izrazito upodabljanje vseh mišic na človeškem telesu, brez tega znanja ne moremo umeti. Pa tudi obleke ne moremo prav upoštevati in ne načina, kako se človek oblači, če ne poznamo draperije in življenja, ki se pojavlja v njenih gubah. (Seveda velja vse to le za izobraženca. Umetnosti vsake vrste pa je toliko, da vsakdo najde svojemu okusu in svoji izobrazbi primerni

umotvor, ki ga ume in čegar se torej more veseliti).

Potem bi bilo treba zbrati umetniško gradivo domovine, ga opisati pravilno in predočiti v podobah tako, da vzbude te podobne želje po motrenju izvirnikov. Iz tega gradiva pa bi bilo treba šele izbrati, kar je za poedine slučaje potrebnega. To bi bila učna slika raznih stopenj.

Zakaj imamo samo v jeziki antologije (cvetnike), za umetniški pouk pa je nimamo? Bilo bi je istotako treba! Dali bi jo v roke najprej učitelju, potem šele učencu, kadar bomo v tej smeri kulturnega delovanja napredovali. — In če je potrebno, da izda Mohorjeva družba novo »Starotovo občno zgodovino«, — in seveda je potrebno, bi bilo baš tako potrebno, da bi se izdala »zgodovina umetnin in umetniškega delovanja na Slovenskem ali v Jugoslaviji sloh.

Zakaj trohne naši umotvori v cerkvah neopazovani, nemotreni, zakaj morajo spati pozabljeni naši umetniki v tesnih grobovih brez dostojnih spomenikov na pokopališčih in v literaturi?

Če se danes piše mnogo o strankarskih shodih, zakaj bi se v dnevnikih ne poročalo o podavanjih v upodabljaljoči umetnosti in bi se na ta način ne vzbujalo zanimanje za njo. Kakor se piše o gledaliških predstavah, tako bi se naj prinašala poročila o podavanjih upodabljaljoče umetnosti. — Pa naši kritiki je tudi treba kritike. Tudi njej treba šole.

Začetek o umetniškem poročanju se je že itak storil. Treba bi bilo le še vztrajnega nadaljevanja in gostejših prireditvev, kakor se vrše danes in kolikor mogoče na licu mesta.

V drugo vrsto umetniških prireditev spadajo šele muzejske zbirke: prazgodovinski artefakti, arheološki predmeti, umetnine, umetna obrt, poseti teh zbirk in podavanja v njih. — Pa tudi tu bi bilo bolje, da bi motrili manj umetnin, pa tiste z razumom in neskaljenim užitek. V muzejih in sličnih zbirkah naj bi vsaj ročni katalogi z razlagami skrbeli za to, da bi narod mogel to, kar naj gleda, tudi umeti in uživati.

Tudi nam je treba našega Baedekerja.

Tu sem šele spadajo umetniške razstave. Pač naj bi prinašale v prvi vrsti domačo umetnost, domačo sliko, domači kip, relief, domačo umetno obrt. Pa že zaradi tega ne morejo izključevati, kar je novega, ker hočemo napredovati. Šele razlika ali kontrast med novim in starim dvigne vsakega pravo vrednost in umevanje. Vsak pojem se pojasni šele s protislovjem v razmerju s sorodnim ali nasprotnim, tako tudi pojem modrne in stare umetnosti.

Kar je v razstavi, pa bi se moralo na vsak način pojasniti, bodisi staro ali novo. Treba je, da se pride umevanju gledalca naproti.

Kdor razstave prireja, naj skrbi tudi za to, potem bodo šele dosegle svoj namen. Nič ne more pričakovati od navadnega opazovalca, da bi se divil kurbinizmu in eksimpresionizmu. Pa če bi umetnik vsaj z besedami stopil raz svoj vzvišeni pedestal in razodel svoj namen, ki ga hoče doseči z umetnino, če bi vsaj kazal z nekaterimi gestami in blagovoljnimi podatki, da ljubi narod in hoče, naj bi ga razumel, bi mu bilo marsikatero razočaranje prihranjeno.

Preveč je zahtevano, da bi se mogel človek, ki mu sicer ni umetnost deveta briga, a ki živi v potu svojega obraza bodisi od fizičnega ali duševnega dela, vmisлити v umetnikove ideje.

Le diletant v umetnosti se more vsaj deloma zanimati za najskrajnejše pojave v tej stroki. Vsak pa to ne more biti ne v leposlovju, ne v slikarstvu in v glasbi. Zato nismo iznenadeni, če reče kdo: »Tega pisatelja moreš le umeti, če si pijan; kajti pisal je svoje delo v pijanosti.«

Naši umetniki se večasih oddaljujejo predaleč od pojmovanja umetnosti, kakor si jo predstavlja narod. Zato bi morali v literaturi in v upodabljaljoči umetnosti narod k sebi pritegniti z ljubeznivim razlaganjem svoje umetnosti tako, da bi imel vsak nekaj od nje. Drugače umetnost ne bo vzgojno sredstvo, kar bi pa morala biti.

Naša mladina sicer obožuje umetnike in umotvorce, pa to stori bolj zato, ker sluti nekaj božanskega v vsebini, pa ne ume, ker upa, pa nima pojmov o tem, česar upa. Jasnost pa je potrebna v vsem, tudi na poti k umetnosti. Še pri najboljši volji in trudu do sporazumenja med umetniki in narodom, bode ostalo mnogo nejasnega, ker končne abstrakcije pojmov ne more izvršiti v svojem duhu nihče nego pravi umetnik.

Ko bi se kazali umetniški material, bi se torej moralo tudi predavati, govoriti, popolniti z besedo, kar nevesči ne

vidi v umotvoru, pa bi moral videti — Umetniki tega ne odobravajo po vsem, ampak hočejo, da bi se ljudstvo nemoteno vgljabljal v umotvore in jih uživalo po svoje brez vsakega vpliva. — A vsakdanja izkušnja govori drugače. Ljudje zapuščajo nekatere razstave popolnoma nezadovoljni. Pri nekaterih ljudeh se kaže ta nezadovoljnost, da so tihi in se skromno odpovedo s samozatajevanjem vsaki kritiki. Drugi majajo z glavo, tretji stiskajo usnice in zobe. Zopet drugi se smejejo in zbijajo šale, zabavljajo in dajejo duška svoji nezadovoljnosti z raznimi manj ali bolj zasoljenimi izrazi in dovtipi. (Dalje prih.)

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Delegacijsko zborovanje v Mariboru. Glede stanovanjske mizerije, sokolske prireditve in nanovo došlih mejnih komisij velika težkoča. Na prijave brez priložne frankirane dopisnice se ne bomo ozirali. Te dopisnice so obenem legitimacija, ki jo je prinesiti s seboj. Gdč. tovarišice, ki dobe stanovanja v »Vesni«, morajo osebno odgovorjati za red in varovanje opravil in plačati primerno odškodnino za snazhenje. Ponavljamo tudi, da radi sokolske prireditve morebiti ta ali oni ne bo mogel imeti stanovanja več večerov.

Prilav. odbor.

Iz četrte vodstvene seje Zaveze (dne 12. jun. 1920).

1. Ljutomersko učiteljsko društvo je poslalo z društvenega zborovanja Zavezi v rešitev naslednje sklepe: a) Na merodajnih mestih naj se deluje na to, da se za razne učne zavode in šolske oblasti namesto sedanjega Uradnega lista drž. vlade za Slovenijo izdaja poseben Uradni list za šolstvo, kakaj dosedanj prihaša v pretežno večini vsebino, ki s šolstvom ni v nikakršni zvezi, a vendar so šolska vodstva po sklepu drž. vlade prisiljena biti naročena na Uradni list ter zanj plačevati naročnino. — Zaveza je storila že v to potrebne korake, a zavrnilo so jo, da je to neizpeljivo zlasti glede razpisov službenih mest. Zavezino vodstvo napravi znova tako vlogo, da naj izhaja vsaj od časa do časa po potrebi poseben Uradni list samo za šolske in učiteljske zadeve, druge številke Uradnega lista pa naj ne bodo glede naročbe obvezne za učne zavode in šolske oblasti. b) Iz zdravstvenih ozirov naj se uvadejo prosti popoldnevi, če doseže vročina ob 11 uri dopoldne v senci 20 stopinj C. Predsednik omeni, da se je o tem v neki seji višjega šol. sveta že razpravljalo, a do končnega zaključka se ni prišlo, ker so se pokazale ob razpravi nepremostljive ovire. Da ne trpi pouk, naj se ob vročih dneh prične s poukom že ob 7. uri zjutraj, popoldnanski pouk pa naj se tam, kjer je to možno, prenese na poznjši čas. Predsednik obljubi, da se bo v tem smislu potegoval za to takrat, ko pridejo v viš. šol. svetu v razgovor enotne počitnice za Slovenijo. c) Odpravi naj se krivica, ki se godi učiteljem ženskih ročnih del na nesistemiziranih mestih, ki prejemajo še sedaj predvno plačo. — Ugotovi se, da se sistemizirajo nova učna mesta za učiteljice ženskih ročnih del takol, ko sporoče okrajni šolski sveti, da je možen tak pouk na vseh onih šolah, ki so blizu druga pri drugi. Začasne učiteljice ne morejo imeti iste plače kakor definitivne s predpisanimi izpiti.

2. »Novinski ured kraljeve zemaljske vlade u Zagrebu« prosil za brezplačno pošiljanje Učiteljskega Tovarisa za svoj arhiv. — Prošnji se ugodl.

3. Pedagoško društvo v Krškem je poslalo Zavezi s svojega zborovanja šest resolucij v rešitev. — Konstatira se, da se je Zavezino vodstvo z vsemi temi važnimi zadevami tekem letošnje upravne dobe že ponovno pečalo in tudi storilo potrebne korake.

4. Ob smrti učiteljskega ravnatelja in predsednika Slov. Šolske Matice Henrika Schrenerja je kondoliral predsednik rodbini preram umrlega pedagoga. — Zaveza je prejela za sožalnicno pismo zahvalo.

5. Obličnica za Slovenijo v Ljubljani je ustavila izdavanje blaga proti plačilu na obroke. Ker pa je učiteljstvu nemogoč nakup blaga proti takojšnjemu plačilu, obrnila se je Zaveza s posebnim dopisom na višji šolski svet, da posreduje pri omenjeni obličnici za ponovno izdavanje blaga na obroke.

6. Nek Zavezni član, ki je maturiral na mariborskem učiteljskem 12. febr. l. 1915, in bil od tedaj neprenehoma v vojaški službi, po polomu pa vojni ujetnik v Italiji, je nastopil službeno mesto kot začasni učitelj 23. febr. l. 1920. Vprašal je mariborsko izpraševalno komisijo, ali more položiti izposobljeno izpit za ljudske šole v letošnjem jesenskem terminu, toda prejel je negativen odgovor. Ker je čul, da pripravila vsi šol. svet neko naredbo, ki bi takim učiteljem-vojakom nudila glede pripusta k izposobljenoštemu izpitu nekakšne olajšave, naprosil Zavezo, da stori potrebne korake, da se dotična odredba popravi. — Zavezni predsednik je dobil na merodajnem mestu zagotovilo, da se taka naredba ne pripravlja, ker se po novi šolski odredbi zaračunavajo vsi važnejši prejemki že po maturi

in ne več po usposobljenostnem izpitu, in ker mora imeti vsak do usposobljenostnega izpita za seboj dve polni službeni leti.

7. Crnogorska učiteljska Zveza nam je poslala v informacijo osnutek skupne državne pragmatike.

8. V Pragi se je vršil dne 2. in 3. julija t. l. za čehoslovaško republiko kongres, kamor je bila vabljena od pripravljane odbora tudi naša Zaveza. — Sklenilo se je, da se odpošlje na ta kongres brzojavni pozdrav s prošnjo, da naj se odpošlje na naš naslov proti plačilu spominski spis s tega kongresa.

9. Doposlani predlogi, sprejeti na zborovanju učiteljskega društva za politični okraj Ljutomer, se vzamejo na znanje. Glede predloga, da naj se dosedanje funkcijske doklade šolskih vodij izplačujejo namesto v kronah v dinarjih, se ugotovi, da na Srbskem ne poznajo funkcijskih doklad, zato bo v tem oziru tudi težavno doseči kaj pozitivnega. Želji, da naj se učiteljskim parom pošlila namesto dveh Popotnikov po en izvod Učit. Udruženja, se ne more ustreči, ker slednjih ni na razpolago, pač pa se priporoča, da naj se dotičniki oglase za en izvod Zvončka. Pozdravlja se oni predlog, v katerem se izraža učiteljsko solidarno zahtevo tovarišev v Prekmurju po odstranitvi v našo službo sprejetih madžarskih učiteljev, ker isti narodni stvari več škodujejo nego koristijo.

10. Ljubljansko učiteljsko društvo je poslalo z izrednega občnega zbora Zavezini vodstvu v nadaljnjem poslovanje resolucije, ki govore proti naredbi št. 194. poverjeništvu za uk in bogočastje, zlasti pa proti usposobljenostnemu ocenjevanju učiteljstva po šolskih voditeljih. — Ker je Zavezino učiteljstvo v tem vprašanju različnega mnenja, stvar pa je dalekosežnega pomena, se sklene, da odloča o tem letošnja delegacija.

11. V konjiškem učiteljskem društvu je nastal med članstvom razdor. Stranki sta se zjednili v tem, da naj preišče vso zadevo častni sod, kamor naj se pokliče Zavezni odposlanec, ki naj temu tudi predseduje. Ker se sklepi častnega sode niso izvedli, je moralo zavzeti Zavezino vodstvo v tej aferi posebno stališče, ki ga je preciziralo v osmih točkah. (Glej poljsno vodstvo Zaveze v 27. številki letošnjega Učit. Tovarisa!)

12. Zaveza je najodločneje protestirala proti sklepu volilnega odbora, da se vzame narodnemu učiteljstvu dosedanja pasivna volilna pravica. Brzojavni protesti so se odposlali ministrstvu prosvete, ministru dr. Kukovcu, narodnemu zastopniku dr. Palečku (sestavitelju službene pragmatike); v informacijo pa tudi vsem pokrajnim učiteljskim Zvezam in kraljevini SHS.

13. Dne 16. aprila t. l. se je vršil v Ljubljani shod vseh javnih nameščencev, kjer se je zahtevalo spricho vedno naraščajoče dragine zvišanje dosedanjih prejemkov. Zavezni predsednik je podal na tem shodu v ime učiteljstva ljud. in meščanskih šol v Sloveniji posebno izjavo. — Te zahteve so se predložile vladi potem osrednje organizacije javnih nameščencev, kjer je naša Zaveza včlanjena. O tej izjavi pa so se obvestile tudi vse ostale učiteljske Zveze v naši kraljevini s prošnjo, da stavijo na vlado enake zahteve, ker zmagamo samo z enotnostjo in solidarnostjo.

14. Načrt šolskega zakona, ki ga prinaša v celoti kot prilogo 23. let. št. Učit. Tovarisa, se prevede v srbo-hrvaščino in se odpošlje članom komisije za sestavo pragmatike državnih uradnikov. Načrt razdeli tovariš D. Sokolovič, predsednik Učiteljskega Udruženja v Beogradu.

15. Savez hrvatskih učiteljskih društev u Zagrebu vpraša, kakšne korake je storila Zaveza glede osnutka pragmatike državnih uradnikov. — Vprašalki se pošlje v odgovor prepis spomnice, ki se je svoj čas odposlala raznim ministrstvom v Beograd za namenom, da se sprejmejo točke v spomenici v uradniško pragmatiko. Vrhutega se jo obvesti, da smo brzojavno protestirali v korist meščanskošolskega učiteljstva in učiteljice ženskih ročnih del, ker doslej to učiteljstvo še ni bilo sprejeto v pragmatiko.

16. Učiteljski kongres v Beogradu je bil prestavljen na dan 17., 18. in 19. julija t. l. V stanovskem glasilu se je s primernimi pojasnili pozvalo včlanjeno učiteljstvo, da se udeležijo tega I. skupnega kongresa v čim večjem številu.

17. Poverjeništvu za uk in bogočastje v Ljubljani je izdalo odlok na vse okrajne šolske svete na bivšem Kranjskem, v katerem jih pozivlje, da nasvetujejo osebe za izpraznjena mesta okrajnih šolskih nadzornikov. — Sklene se, da pošlje Zaveza vsem predsednikom tangiranih učiteljskih društev okolišnic, v kateri jih opozori na ta odlok s posebnimi pojasnili.

18. Od mnogih strani se je izrazila želja, da naj bi se vršilo letošnje delegacijsko zborovanje v Mariboru in ne v Celju. — Vodstvo Zaveze je sklenilo povprašati za mnenje posamezne članne upravne odbora in pa obe učiteljski društvi v Celju in Mariboru. Delegacijsko zborovanje se vrši tam, za kateri okraj se izreče večina.

19. Slavja 50 letnice Celjskega učiteljskega društva se je udeležil za Zavezo dne 10. junija t. l. Zavezni tajnik. Zborovanja učiteljskega društva v Krškem se je udeležil Zavezni predsednik.

20. Načrt zakona o narodnih šolah za kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev, načrt pravil »Udruženja Jugoslovanskega učiteljstva« in pravila »Učiteljskega razsodišča« so doslovno priobčena v 23. številki letošnjega Učit. Tovarisa.

21. Neko okrajno učiteljsko društvo je protestiralo proti odstitvi nekega okrajnega šolskega nadzornika in proti namestitvi njegovega namestnika. — Zavezni predsednik je storil takoj na merodajnem mestu potrebne korake.

Iz pete vodstvene seje Zaveze (dne 8. julija 1920.)

1. Zaveza je priglasila vodstvo, upravni odbor in določene odposlance posameznih učiteljskih društev Učiteljskemu Udruženju v Beogradu kot delegate, vsi drugi udeleženci pa so kot gostje na I. učiteljskem kongresu le s posvetovalnim glasom. Ravnateljstvo južne železnice je dovolilo vsem udeležencem kongresa polovično vožnjo, ravnateljstvo državnih železnic pa četrtinsko vožnjo. Potrebne legitimacije so se odposlale pravčasno vsem udeležencem kongresa, nakazila za stanovanje v Beogradu pa je prevzelo Učit. Udr. v Beogradu.

2. Razdor v konjiškem učiteljskem društvu še ni poravnat. O ukrepih Zavezinega vodstva sta bila obveščena podpredsednik Mravljak in tajnik Golež, ne pa sedanji predsednik L. Serajnik, ki je bil glasom društvenih pravil nepravilno izvoljen. Podpredsednika Mravljaka se pozove, da skliče izredni občni zbor. Za slučaj, da se to ne zgodi, razpravlja o tej zadevi upravni odbor ali pa delegacija.

3. Glede imenovanja novih okrajnih šolskih nadzornikov na bivšem Kranjskem so se storili primerni koraki.

4. Sklepi okrajnih učiteljskih društev o naredbi usposobljenostne ocene učiteljstva na javnih ljudskih in meščanskih šolah v Sloveniji so se odstopili letošnji delegaciji v končno rešitev.

5. Na okrajni učiteljski konferenci ljubljanskih dne 17. junija je bila sprejeta enoglasno sledeča resolucija: »Okrajna učiteljska konferenca se obrača do vodstva Zaveze jugoslovanskih učiteljskih društev s prošnjo, da biagovolji pri svoji razdružitvi odstopiti svojo bogato knjižnico novi ljubljanski učiteljski knjižnici kot bodoči centrali slov. učiteljskih knjižnic in s tem omogoči dostop v ta novi učiteljski zavod vsemu slovenskemu učiteljstvu.« — Resolucija se odstopi v rešitev upravnemu odboru in nato delegaciji.

6. Savez hrvatskih učiteljskih društev u Zagrebu opozarja v posebnem dopisu našo Zavezo, da plačujejo nekateri hrvatski učitelji mesečno po 180 K novega davka od službenih prejemkov. — Sklene se sporočiti bratski Zavezi, da je za učiteljstvo v Sloveniji določena nastavna taksa o novih prejemkih v odmeri 1:1, dasi je bila prvotno določena enkratna mesečna plača, pozneje pa v odmeri 1:4; sedaj plačamo letno največ 72 K. Vodstvo hrvatskega učiteljskega Saveza naj stori torej v tem vprašanju potrebne korake ali v Zagrebu, ali pa v Beogradu.

7. Načrt uradniške pragmatike je sestavljen. Odekom v posameznih pokrajnih kraljevine SHS je poslan ta načrt v pregled. Pregledovalcem je dovoljeno staviti izpreminjevalne predloge, a ti naj se omeje na najvažnejše, da se zadeva ne zavleče, ker je načrt v splošnem zadovoljiv. Na poziv učiteljskih organizacij je poklical v osek za sestavo pragmatike minister prosvete D. Sokolovič, predsednik Učit. Udruž. v Beogradu, a tedaj je bil načrt že dokončan. Po tej pragmatiki ima kategorija B, kamor spada tudi narodno učiteljstvo, dva odstava. V prvi odstavek kategorije B spadajo državni uradniki s srednješolsko maturo in »Još nešto« (in še nekaj), v drugi odstavek pa uradništvo z zgolj to maturo. V kategorijo C so vštete učiteljice ženskih ročnih del in vrtnarice. Temeljna plača in aktivitetna doklada še štetja v penzijo. Vrhutega dobi vsak oženjenec za »eno« ženo letno po 720 dinarjev, in za vsakega otroka po 540 dinarjev doklade. V prejemkih začne učiteljstvo z najvišjo stopnjo XI., konča pa z najvišjo stopnjo VIII. činovnega razreda. Naša Zaveza in z nami vse jugoslovanske pokrajinske učiteljske zveze so že poprej storile vse korake, da smo všteti v kategorijo B.

8. Državno uradništvo je deležno, s 1. junijem t. l. počeni, 25 odstotkov draginske doklade. Slovenskemu učiteljstvu te nove draginske doklade niso bile nakazane. Na zahtevo učiteljskih organizacij je intervenciral v tej zadevi beograjski tovariš D. Sokolovič. Finančni minister se je izgovarjal, da tega takoj ne more izvršiti, ker nima za to potrebnega kritja.

9. Resolucije učiteljskih društev, ki se tičejo nečuvnega napada na »Slovenec« na osebo višjega šolskega nadzornika E. Gangla, so se odposlale na pristojno mesto.

10. Učiteljsko društvo za Prekmurje je sklenilo dne 10. julija t. l. na občnem zboru na Belticah, da pristopi kot član

v Zavezo. Doposlane resolucije so se odstopile v rešitev šolsko-političnemu odesku, vse drugo pa se je odposlalo višjemu šolskemu svetu v vednost. Novo društvo šteje danes 62 članov.

11. Učiteljsko društvo za Maribor in bližnje okolice je razposlalo na Zavezina učiteljska društva 7 resolucij, ki so bile sprejete na zborovanju dne 15. aprila t. l., in sicer z željo, da se o njih društva posvetujejo. Nekatera učiteljska društva so v odborovih sejah ali pa tudi na občnih zborih razpravljala o teh resolucijah, a so bila različnega naziranja. — Vodstvo Zaveze je mnenja, da je imenovano društvo s tem prekoračilo svoj delokrog. Sklepno besedo o tem naj ima delegacija, zato se postavi ta točka na dnevni red letošnjega delegacijskega zborovanja.

12. Med učiteljstvom radovliškega učiteljskega društva so nastala nesoglasja. Vsi tozadevni dopisi, naslovljeni na Zavezino vodstvo in na uredništvo »Učit. Tov.«, se oddajo po Zavezinem tajniku V. Rusu društvenemu učiteljskemu razsodišču v Radovljici z naročilom, da se mora vsakdo brezpogojno podvreči najprej okrajnemu društvenemu učiteljskemu razsodišču. Ker je v predmetni zadevi tangirano tudi društveno učiteljsko razsodišče v Črnomlju, naj se o njej razpravlja najprej v radovliškem in potem še v črnomliskem društvenem razsodišču, nato še-le pride eventualno pokrajinsko učiteljsko razsodišče v pošte. (Dopisi so bili oddani in pojasnila so se dala članom razsodišča in društvenemu odboru dne 10. julija t. l. na zborovanju radovliškega učiteljskega društva v Kranjski gori.)

13. Odposlanec Slomškove Zveze je izrazil željo, da bi obe stanovski organizaciji podpisali neko medsebojno izjavo. Ta izjava naj bi vsebovala: a) Osebnih napadi in boji v obeh stanovskih listih naj prenehajo. b) Politični listi naj opuste take osebne napade na posamezno učiteljstvo. — Zavezino vodstvo se zlasti z ozirom na drugo zahtevo ni moglo ogreti za tako izjavo, ker so se vrstili napadi na učiteljstvo in šolo le v »Slovenec« in »Domoljubu«, s katerima pa nima in ni imelo Zavezino učiteljstvo nikdar nobenega stika. Zavezni predsednik je izjavil po naročilu vodstvenega sklepa tovarišu Juliju Slapšaku, odposlancu Slomškove Zveze, da ne prinese »Učiteljski Tovarisi« nobene napada na članu Slomškove Zveze, ako stori isto tudi Slovenski Učitelj in ako store to politično glasila Slovenske ljudske stranke. S to ustmeno izjavo se je odposlanec Slomškove Zveze zadovoljil.

14. Dogovorno z merodajnimi faktorji se vrši poslednje delegacijsko zborovanje Zaveze jugoslovanskega učiteljstva dne 27. in 28. avgusta t. l. v Mariboru.

15. Poročilo iz odborove seje Ljubljanskega učiteljskega društva z dne 5. julija se vzame v vednost. Glede na vsebino dopisa zavzame vodstvo Zaveze naslednje stališče: a) Če sta se tovariša Marolt in Novak odpovedala izvolitvi v stalni oziroma v knjižnični odbor, je to njuna zadeva. Nihče ne more koga siliti, oziroma mu prepovedati, če hoče vstopiti v kak odbor ali osek, ali pa nasprotno izstopiti iz njega. b) Kar ne odgovarja Zaveziniemu programu, ne sme v stanovski list. c) Deputacije učiteljstva so bile vsled netaktnosti odgovornih članov pred regentom ponižane; vsled tega ves stan. Predsednik deželne vlade je učiteljstvo nahnulil vpričo regenta s sledečimi osorno izgovorjenimi besedami: »Ni treba nič govoriti, kar priklonite se, pa idite naprej!« Učiteljstvo se čuti užaljeno in ponižano, to tembolj, ker se je ta netaktnost zgodila pred regentom in njegovim spremstvom, in pa, ker bi bil sprejem rodoljubnemu učiteljstvu prvi in najsvečanostni trenetek v zgodovini slovenskega učiteljstva. Vodstvo Zaveze se naprosi, da izposluje užaljenemu učiteljstvu zadoščenje. — Deželna vlada je namenoma storila ob prihodu regenta Aleksandra v Ljubljano dva vse obsodbe vredna pogreška. Učiteljski deputaciji pri avdijenci ni dovolila pozdrava, k dineju pa tudi ni povabila zastopnikov učiteljskih organizacij. Ker je to žaljenje vsega učiteljstva, naj govori o tem letošnja delegacija. d) Ob rešitvi vprašanja novih okrajnih šolskih nadzornikov se je napravila za ljubljansko učiteljstvo od Zavezine strani vsled pozabe neljuba napaka, katero pa je predsednik Zaveze takoj opravičil. e) Večina v višjem šolskem svetu ni za razpis vseh izpraznjenih službenih mest, ker misli, da morajo priti ob nekaterih razpisih tudi učitelji-begunci v pošte. — Zavezino vodstvo vztraja tudi odločno na tem, da se morajo razpisati takoj vsa izpraznjena učiteljska mesta, e) Zaveza je storila glede zadnjih draginskih doklad, ki jih učiteljstvo še doslej ni deležno, vse mogoče korake; enako vlogo je poslala tudi na višji šolski svet. f) Na III. mestni dekliski